

Κατάλογος

Έκθεσης παλαιτύπων από τη Βιβλιοθήκη
Γεώργιου και Μαρκησίας Λαγανά
με θέμα:

«Η ελληνική βιβλιοπαραγωγή της
Βιέννης κατά την εποχή του
Διαφωτισμού»

2 - 16 Απριλίου 2025

Επιμέλεια Έκθεσης

Γιούλα Πουλουπάτη, Βιβλιοθηκονόμος
Γιώργος Χριστοδούλου, Υποψήφιος Διδάκτωρ Νεοελληνικών Σπουδών

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Βιβλιοθήκη

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τμήμα Βυζαντινών και
Νεοελληνικών Σπουδών

Πρόλογος

Η Έκθεση παλαιτύπων από τη Βιβλιοθήκη Γεωργίου και Μαρκησίας Λαγανά, με θέμα «Η ελληνική βιβλιοπαραγωγή της Βιέννης κατά την εποχή του Διαφωτισμού», πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της συνεργασίας της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου με το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Νεοελληνικών Σπουδών του Τμήματος Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών, με αφορμή την παγκόσμια ημέρα βιβλίου, που γιορτάζεται στις 23 Απριλίου.

Στόχος των επιμελητών της έκθεσης είναι, αφενός, να φέρουν σε επαφή τους επισκέπτες και τους χρήστες της Βιβλιοθήκης με ένα ιδιαίτερα σημαντικό κομμάτι της ιστορίας του ελληνικού προβιομηχανικού βιβλίου και, αφετέρου, να αναδείξουν τις σπάνιες συλλογές της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου, με έμφαση στην πολύτιμη Βιβλιοθήκη Γεωργίου και Μαρκησίας Λαγανά, η οποία εντάχθηκε στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου ως δωρεά των ιδίων από το 2021.

Μέσα από τα έντυπα βιβλία της Βιβλιοθήκης Γεωργίου και Μαρκησίας Λαγανά, που επιλέχθηκαν για την έκθεση, οι επισκέπτες δεν βλέπουν μόνο σπάνια βιβλία, αλλά αποκτούν και μια μοναδική ευκαιρία να γνωρίσουν καλύτερα το πνευματικό και πολιτιστικό κλίμα του Διαφωτισμού, το οποίο επηρέασε βαθιά την εξέλιξη των κοινωνιών και των ιδεών, τόσο τότε όσο και αργότερα.

Στην έκθεση παρουσιάζονται δεκαεπτά έργα από τη Βιβλιοθήκη Γεωργίου και Μαρκησίας Λαγανά, εκ των οποίων δύο είναι τρίτομα. Τα έργα έχουν ψηφιοποιηθεί από το Γραφείο Ψηφιοποίησης της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου, παρέχοντας στους επισκέπτες τη δυνατότητα να εξερευνήσουν τα πλήρη κείμενα. Σαρώνοντας το QR code που βρίσκεται δίπλα από την εξατομικευμένη παρουσίαση κάθε εκθέματος στον κατάλογο της έκθεσης, οι επισκέπτες αποκτούν άμεση πρόσβαση στην ψηφιακή έκδοση του έργου μέσω του **Ιδρυματικού Αποθετηρίου της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου, "ΛΗΚΥΘΟΣ"** [<https://lekythos.library.ucy.ac.cy/>]. Με αυτόν τον τρόπο, μπορούν να ανακαλύψουν το περιεχόμενο και την ιστορική αξία των βιβλίων μέσα από μια σύγχρονη και διαδραστική εμπειρία.

Κλείνοντας, θα θέλαμε να εκφράσουμε τις θερμές μας ευχαριστίες:

- Στο ζεύγος Γεώργιου και Μαρκησίας Λαγανά για την πολύτιμη συλλογή βιβλίων που δώρισαν στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου.
- Στη Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου, κα. Έλενα Διομήδη Παρπούνα, για το όραμα, την καθοδήγηση και τη σταθερή υποστήριξή της στην ανάδειξη της Βιβλιοθήκης ως πυλώνα γνώσης και έρευνας, καθώς και για την αδιάκοπη προσπάθειά της να ενισχύσει και να προβάλλει τις συλλογές, τις υπηρεσίες και τη συμβολή της Βιβλιοθήκης στον ακαδημαϊκό και ερευνητικό χώρο.
- Στην Καθηγήτρια Ίλια Χατζηπαναγιώτη-Sangmeister του Τμήματος Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου, για την έμπνευση, την καθοδήγηση, τις πολύτιμες συμβουλές και την παρότρυνσή της να παρουσιάσουμε την έκθεση στο πλαίσιο του Colloquium του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Νεοελληνικών Σπουδών (εαρινό εξάμηνο 2024-2025).
- Στη συνάδελφο Ελένη Σακκά του Γραφείου Ψηφιοποίησης της Βιβλιοθήκης Πανεπιστημίου Κύπρου, που συνέβαλε καθοριστικά στην ψηφιοποίηση του υλικού.

Επιμέλεια:

Γιούλα Πουλουπάτη, Βιβλιοθηκονόμος

Γιώργος Χριστοδούλου, Υποψήφιος Διδάκτωρ Νεοελληνικών Σπουδών

Τυπογραφεία της εποχής

- **Josef Anton Ignaz Edler von Baumeister:** ήταν αυστριακός λόγιος και τυπογράφος, γνωστός για τη συμβολή του στην ελληνική βιβλιοπαραγωγή κατά την περίοδο του νεοελληνικού Διαφωτισμού. Μετά το πέρας των νομικών του σπουδών, και ειδικότερα το 1788, ίδρυσε ένα τυπογραφείο στη Βιέννη, το οποίο διακρίθηκε για την παραγωγή υψηλής ποιότητας ελληνικών βιβλίων. Με τη συνεργασία ελλήνων λογίων, όπως ο Γεώργιος Βεντότης και οι Μαρκίδες Πούλιου, συνέβαλε σημαντικά στη διάδοση των ιδεών του Διαφωτισμού στον ελληνικό κόσμο. Το 1784, σε συνεργασία με τον Βεντότη, εξέδωσε την πρώτη ελληνική εφημερίδα, τον *Ταχυδρόμο της Βιέννης*, του οποίου τα φύλλα λανθάνουν. Η δράση του συνέβαλε καθοριστικά στην εκκοσμίκευση της γνώσης και στην προώθηση του ελληνικού βιβλίου, προσφέροντας στους Έλληνες πρόσβαση σε σύγχρονα επιστημονικά και φιλοσοφικά έργα. ✦ Εκθέματα αρ. 1, 3
- **Johann Thomas Edler von Trattner:** ήταν Αυστριακός τυπογράφος και εκδότης, γνωστός για την εκτεταμένη εκδοτική του δραστηριότητα στην Κεντρική Ευρώπη κατά τον 18ο αιώνα. Το τυπογραφείο του ήταν από τα πιο γνωστά της εποχής και διακρίθηκε για την ποιότητα των εκδόσεων του. Εκεί εκδόθηκαν πολλά έργα, κυρίως επιστημονικά, φιλοσοφικά και λογοτεχνικά, που προώθησαν τις ιδέες του Διαφωτισμού στην Κεντρική Ευρώπη και τις ελληνικές κοινότητες της διασποράς. Η σημασία του έργου του Trattner έγκειται στην εξαιρετική τυπογραφική του εργασία και στην αναγνώριση που απέκτησε για τις εκδόσεις του, οι οποίες αποτέλεσαν σημαντικό μέρος της διανοήσης της εποχής. ✦ Εκθέματα αρ. 2
- **Γεώργιος Βεντότης:** ήταν Έλληνας λόγιος, μεταφραστής, συγγραφέας και τυπογράφος, από τη Ζάκυνθο. Αποτελεί μία από τις πρωτοπόρες μορφές της νεοελληνικής τυπογραφίας, με σημαντική συμβολή στην ελληνική βιβλιοπαραγωγή της περιόδου. Μετά την περάτωση των εγκύκλιων σπουδών του, ο Βεντότης μετέβη στη Βενετία για ανώτερες σπουδές στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας. Το 1777 εργάστηκε ως διορθωτής και μεταφραστής στο τυπογραφείο του Νικόλαου Γλυκύ. Το 1781, ο Βεντότης εγκαταστάθηκε στη Βιέννη, όπου εργάστηκε ως διορθωτής, επιμελητής και μεταφραστής στο τυπογραφείο του Baumeister. Το 1784, εξέδωσε την πρώτη ελληνική εφημερίδα, τον *Ταχυδρόμο της Βιέννης*, μαζί με τον Baumeister, η οποία διέκοψε σύντομα την κυκλοφορία της κατόπιν πιέσεων της Πύλης προς την Αψβουργική Μοναρχία. Μετά τον θάνατό του το 1795, η σύζυγός του, Μαρία Σφογκαρά, ανέλαβε τη διαχείριση του τυπογραφείου έως το 1810, οπότε και το πούλησε στον Zweck. ✦ Εκθέματα αρ. 4,5,10,11,12
- **Μαρκίδες Πούλιου:** οι αδελφοί Πούπλιος (Πούλιος) και Γεώργιος Μαρκίδες Πούλιου από τη Σιάτιστα υπήρξαν σημαντικές μορφές της ελληνικής τυπογραφίας και εκδοτικής δραστηριότητας της περιόδου του νεοελληνικού Διαφωτισμού. Ο πατέρας τους, Μάρκος Πούλιου, εγκαταστάθηκε στη Βιέννη ως έμπορος και από το 1776 πήρε κοντά του τους δύο γιους του, Πούλιο και Γεώργιο. Τα δύο αδέλφια μορφώθηκαν, έμαθαν ξένες γλώσσες και ασχολήθηκαν με το εμπόριο, αποκτώντας την αυστριακή υπηκοότητα. Το 1788, οι αδελφοί Μαρκίδες Πούλιου εργάστηκαν στο τυπογραφείο του Baumeister. Το 1790, εξέδωσαν την *Εφημερίδα* (1790-1797) την πρώτη σωζόμενη ελληνική εφημερίδα, στη Βιέννη. Στο τυπογραφείο τους, οι αδελφοί Μαρκίδες Πούλιου τύπωσαν συνολικά 56 ελληνικά βιβλία από το 1791 έως το 1797, συμβάλλοντας σημαντικά στη διάδοση της ελληνικής παιδείας και των ιδεών του Διαφωτισμού. Οι αδελφοί Μαρκίδες Πούλιου υπήρξαν στενοί συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή. Στο τυπογραφείο τους τυπώθηκαν τα επαναστατικά κείμενα του Ρήγα, όπως η *Χάρτα της Ελλάδος* και η *Νέα πολιτική διοικήσεις*. Η επαναστατική τους δράση προκάλεσε την αντίδραση των αυστριακών αρχών, με αποτέλεσμα το 1797 να διωχθούν. Ο Γεώργιος εξορίστηκε, πήρε άσυλο στη Γαλλία και πήγε στην Αγκόνα, όπου δρούσε κέντρο επαναστατικών πυρήνων με προορισμό την Ελλάδα. Τελικά εγκαταστάθηκε στη Νυρεμβέργη, όπου πέθανε το 1830. Αντίθετα, ο Πούλιος βρισκόταν εκτός της αυστριακής επικράτειας όταν έκλεισε το τυπογραφείο και κατέβηκε με μια ομάδα δημοκρατών στην Ιταλία για να τεθεί στην υπηρεσία του Ναπολέοντα. Στη συνέχεια, κατέληξε στη Βενετία για να συνεχίσει την εκδοτική του δράση. Επιδίωξε να εκδώσει εφημερίδα στην Ιόνιο Πολιτεία, αλλά για την τελευταία φάση της ζωής του δεν υπάρχουν τεκμηριωμένα βιογραφικά στοιχεία. ✦ Εκθέματα αρ. 6

- **Anton Pichler:** ήταν τυπογράφος και εκδότης στη Βιέννη τον 18ο αιώνα, γνωστός για τις εκδόσεις του που συνέβαλαν στην πνευματική ανάπτυξη της ελληνικής διασποράς. Το τυπογραφείο του διακρίθηκε για την ποιότητα και την ακρίβεια των έργων που παρήγαγε, ιδιαίτερα φιλοσοφικών, επιστημονικών και λογοτεχνικών έργων. Μεταξύ των βιβλίων που εξέδωσε ήταν το *Τρόπαιον Έκ τής Έλλαδικής πανοπλίας* (Βιέννη 1797). ✦ Εκθέματα αρ. 7
 - **Johanna Schrämbel:** μετά τον θάνατο του συζύγου της, Franz Anton Schrämbel, το 1803, διατήρησε το τυπογραφείο του, το οποίο τέθηκε υπό τη διαχείριση του αδελφού της και χαράκτη Karl Robert Schindelmayer. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι στην πρώτη ελληνική έκδοση που τυπώθηκε στο τυπογραφείο της μετά τον θάνατο του συζύγου της, το *Γνώμαι και Σκέψεις Ήθικαί* (Βιέννη 1804), υπογράφει ως «Ίωάννης Σχραιμβλ». Οι εκδόσεις της αναγνωρίστηκαν για την υψηλή ποιότητά τους. Το τυπογραφείο της ήταν ιδιαίτερα σημαντικό για την ελληνική βιβλιοπαραγωγή της εποχής, καθώς εξέδωσε έργα που προωθούσαν τις ιδέες του Διαφωτισμού, της φιλοσοφίας, και των επιστημών. Μέσα από τις εκδόσεις της, συνέβαλε στην πνευματική πρόοδο και τη μόρφωση των Ελλήνων της διασποράς. ✦ Εκθέματα αρ. 8
 - **Anton Edler von Schmid:** ήταν τυπογράφος και εκδότης στη Βιέννη τον 18ο αιώνα, γνωστός κυρίως για τη συμβολή του στην εκτύπωση εβραϊκών βιβλίων και άλλων που σχετίζονται με ανατολικές γλώσσες. Το τυπογραφείο του διέθετε την τεχνογνωσία και τον εξοπλισμό για την εκτύπωση ελληνικών και ανατολικών κειμένων. Είχε αποκτήσει εξαιρετικής ποιότητας τυπογραφικά στοιχεία από το Άμστερνταμ, τα οποία περιλάμβαναν και ελληνικές γραμματοσειρές. Η τυπογραφία του ήταν σημαντική για την εκδοτική δραστηριότητα της ελληνικής διασποράς και ειδικότερα για τη διάδοση φιλοσοφικών, επιστημονικών και εκπαιδευτικών έργων. ✦ Εκθέματα αρ. 9
 - **Johann Bartholomäus Zweck:** ήταν σημαντικός τυπογράφος στη Βιέννη, γνωστός για την εκτύπωση ελληνικών βιβλίων. Μετά τον θάνατο του Γεώργιου Βεντότη ανέλαβε τη διεύθυνση του τυπογραφείου του, το οποίο τελικά αγόρασε. Είχε ιδιαίτερη αναγνώριση στην ελληνική κοινότητα, αφού οι έλληνες έμποροι, σύμφωνα με δική του αναφορά, ήταν ικανοποιημένοι από την ποιότητα της εκτύπωσης. Στο τυπογραφείο του, μεταξύ άλλων, τυπωνόταν για μεγάλο χρονικό διάστημα ο *Ελληνικός Τηλέγραφος* (1812-1836), η μακροβιότερη προεπαναστατική ελληνική εφημερίδα. Τα ελληνικά βιβλία που τυπώθηκαν στο τυπογραφείο του χαρακτηρίζονται για την ποιότητά τους, λόγω των τυπογραφικών στοιχείων που χρησιμοποιούσε. ✦ Εκθέματα αρ. 16
 - **Johann Schnierer:** ήταν σημαντικός τυπογράφος και εκδότης στη Βιέννη. Η τυπογραφία του έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εκδοτική δραστηριότητα της εποχής του Διαφωτισμού, ιδίως στην έκδοση έργων φιλοσοφικών και επιστημονικών. Επικεντρώθηκε στην εκτύπωση ελληνικών, ιλλυρικών και βλαχικών βιβλίων. Τύπωσε κείμενα που προώθησαν τις ιδέες του Διαφωτισμού και ενίσχυσαν τη μόρφωση των Ελλήνων της διασποράς. Οι εκδόσεις του Σνείρερ ήταν γνωστές για την εξαιρετική ποιότητα των εκδόσεων και των τυπογραφικών στοιχείων που χρησιμοποιούσε, συμβάλλοντας σημαντικά στην πνευματική πρόοδο και ανάπτυξη των Ελλήνων. ✦ Εκθέματα αρ. 17
- ✦ Τα εκθέματα αρ. 13, 14 και 15 παρουσιάζονται χωρίς αναφορά σε όνομα εκδότη.

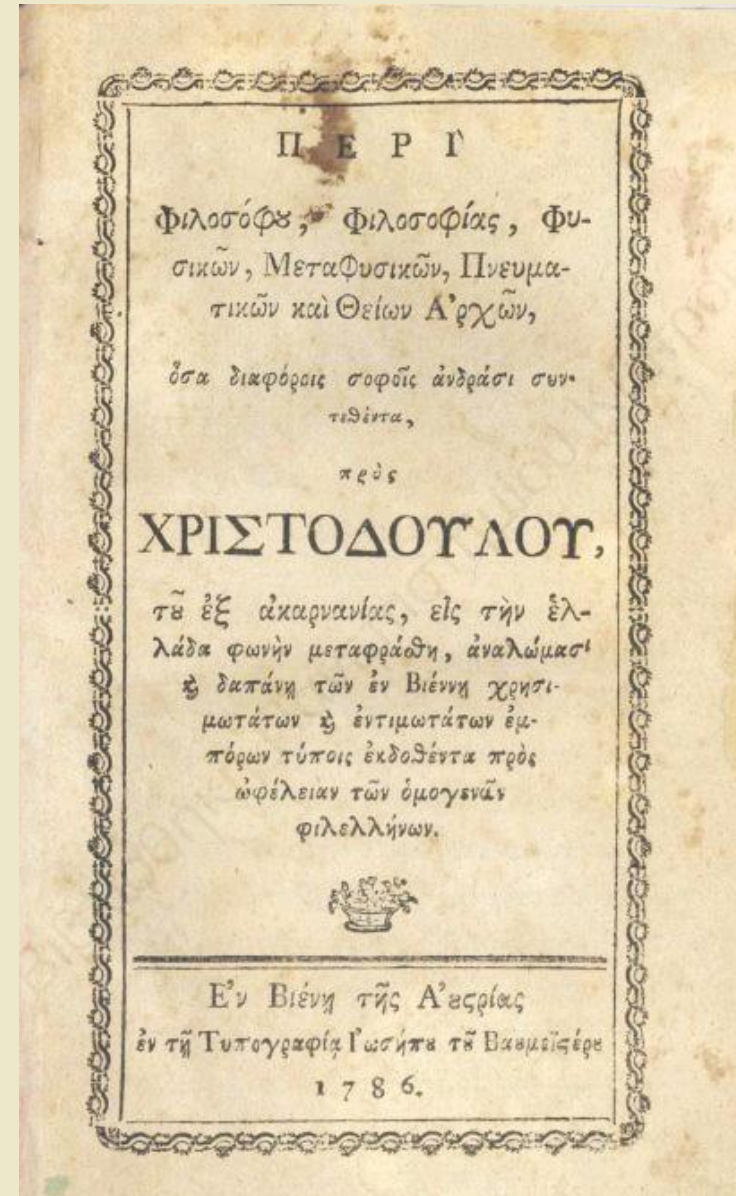
Η ελληνική βιβλιοπαραγωγή της Βιέννης
κατά την εποχή του Διαφωτισμού:

Έντυπα από τη Συλλογή Γεωργίου και
Μαρκησίας Λαγανά

1. *Περὶ Φιλοσόφου, Φιλοσοφίας, Φυσικῶν, Μεταφυσικῶν, Πνευματικῶν καὶ Θείων Ἀρχῶν*, ὅσα διαφόροις ἀνδράσι συντεθέντα, πρὸς Χριστοδούλου τοῦ ἔκ Ἀκαρνανίας, εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταφράσθη, ἀναλώμασι καὶ δαπάνῃ τῶν ἐν Βιέννῃ χρησιμωτάτων καὶ ἐντιμωτάτων ἐμπόρων, τύποις ἐκδοθέντα πρὸς ὠφέλειαν τῶν ὁμογενῶν φιλελλήνων. Βιέννη: Josef Baumeister, 1786.

8ο, φ. 15 χ.α. + σ. 412 + φ. 2 χ.α. Πολυάριθμα χαρακτηριστικά και γεωμετρικά σχήματα ενσωματωμένα στο κείμενο. Βιβλιοδεσία Φαίδωνος Ψάλλη.

Το ἔργο παρουσιάζει τις φιλοσοφικές θέσεις σημαντικῶν ευρωπαϊῶν διανοητῶν, μεταξύ των οποίων του Νεύτωνα, των γάλλων εγκυκλοπαιδιστῶν Denis Diderot και Jean le Rond d'Alembert, του Βρετανοῦ φιλοσόφου Francis Bacon και των γάλλων φυσικῶν φιλοσόφων Descartes και Pierre Gassendi. Η ἐκδοση προκάλεσε ἐντονη κριτική και αντιδράσεις, που κορυφώθηκαν στη ρήξη του Χριστόδουλου Ευσταθίου (ἡ Παμπλέκη) με το Πατριαρχεῖο και στον αφορισμό του το 1793. Το αντίτυπο της συλλογῆς Λαγανά ανήκε στη βιβλιοθήκη του Γεωργίου Λαδά.

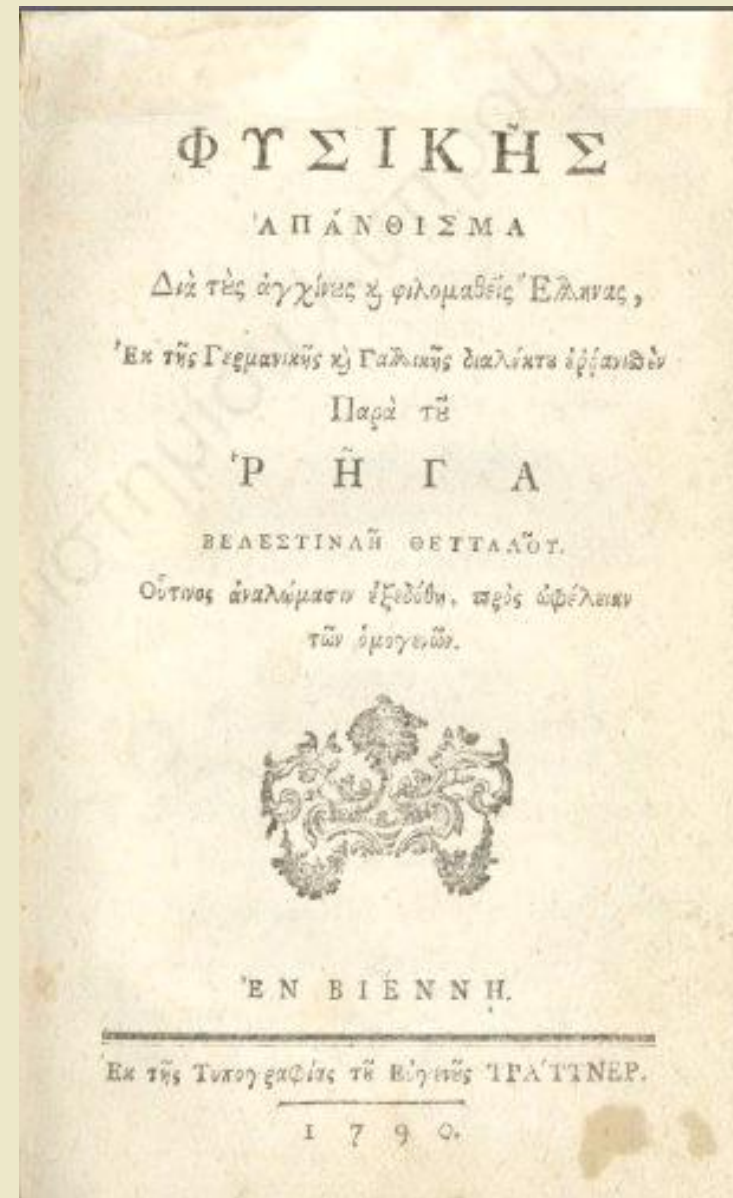
Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 456

2. *Φυσικῆς ἀπάνθισμα*, Διὰ τοὺς ἀγχίνους καὶ φιλομαθεῖς Ἑλληνας, Ἐκ τῆς Γερμανικῆς καὶ Γαλλικῆς διαλέκτου ἐρράνισθὲν παρὰ τοῦ Ρῆγα Βελεστινλῆ Θετταλοῦ. Οὕτινος ἀναλώμασιν ἐξεδόθη, πρὸς ὠφέλειαν τῶν ὁμογενῶν. Βιέννη: Trattner, 1790.

8ο, σ. ι´ + 180. Βιβλιοδεσία δερμάτινη της εποχής με έκτυπες γραμμές στα καλύμματα και ροζέτες στη ράχη και απλά χρυσώματα. Οι ακμές είναι κόκκινες

Το ἔργο του Ρῆγα Βελεστινλή, ἐπηρεασμένο ἀπὸ τις νέες παιδαγωγικὲς μεθόδους του γαλλικοῦ Διαφωτισμοῦ, γράφτηκε σε διαλογικὴ μορφή ἀνάμεσα στον δάσκαλο και στον μαθητή. Γραμμένο σε ἀπλό ὕφος ἔχει ως στόχο να καταστήσει προσβάσιμες στους νεαροὺς Ἑλληνας τις σύγχρονες ἐπιστημονικὲς γνώσεις. Ενθαρρύνει μέσα ἀπὸ το βιβλίο αὐτὸ τη χρήση του Ὁρθοῦ Λόγου και την ἐμπειρικὴ παρατήρηση που αποτελοῦν θεμελιώδεις ἀρχές του Διαφωτισμοῦ. Για το βιβλίο του αξιοποίησε γαλλικά και γερμανικά συγγράμματα της εποχῆς του, με σημαντικότερο τὴ Γαλλικὴ Εγκυκλοπαίδεια των Denis Diderot και Jean le Rond d'Alembert.

Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 465

3. *Άληθής εύδαιμονία*, ήτοι βάσις πάσης θρησκείας· συντεθεισα υπό Άθανασίου Πέτρου Ψαλίδα του έξ Ίωαννίνων, είς την άπλην διάλεκτον, και υπό του αύτου είς την Λατινικήν μεταφρασθεισα. Τόμος Α΄ (...). Βιέννη: Baumeister, 1791. // *Vera felicitas* (...). Authore Athanaso Petride Psalida Joanninensi ex Epiro. Tomus I. (...). Viennae: In typographia Baumeisteriana, 1791.

8ο, σ. 50 χ.α. + 4-407 + 1 χ.α. Βιβλιοδεσία με δέρμα στη ράχη και μαρμαρόκολλα στα καλύμματα. Στη ράχη υπάρχουν χρυσώματα.

Στο έργο αυτό ο Αθανάσιος Ψαλίδας εκφράζει τον φιλοσοφικό προβληματισμό του και καυτηριάζει την άγνοια, την οποία θεωρεί αποτέλεσμα της επιβολής των παθών επί του νοός. Επιδίωξη του Ψαλίδα ήταν το έργο να κυκλοφορήσει τρίτομο. Ωστόσο, από το τυπογραφείο του Baumeister τυπώθηκε μόνο ο πρώτος τόμος, στον οποίο περιλαμβάνεται και η λατινική μετάφραση του κειμένου από τον ίδιο τον Ψαλίδα. Το αντίτυπο προέρχεται από τη Βιβλιοθήκη Αθανασίου Χατζηδήμου.

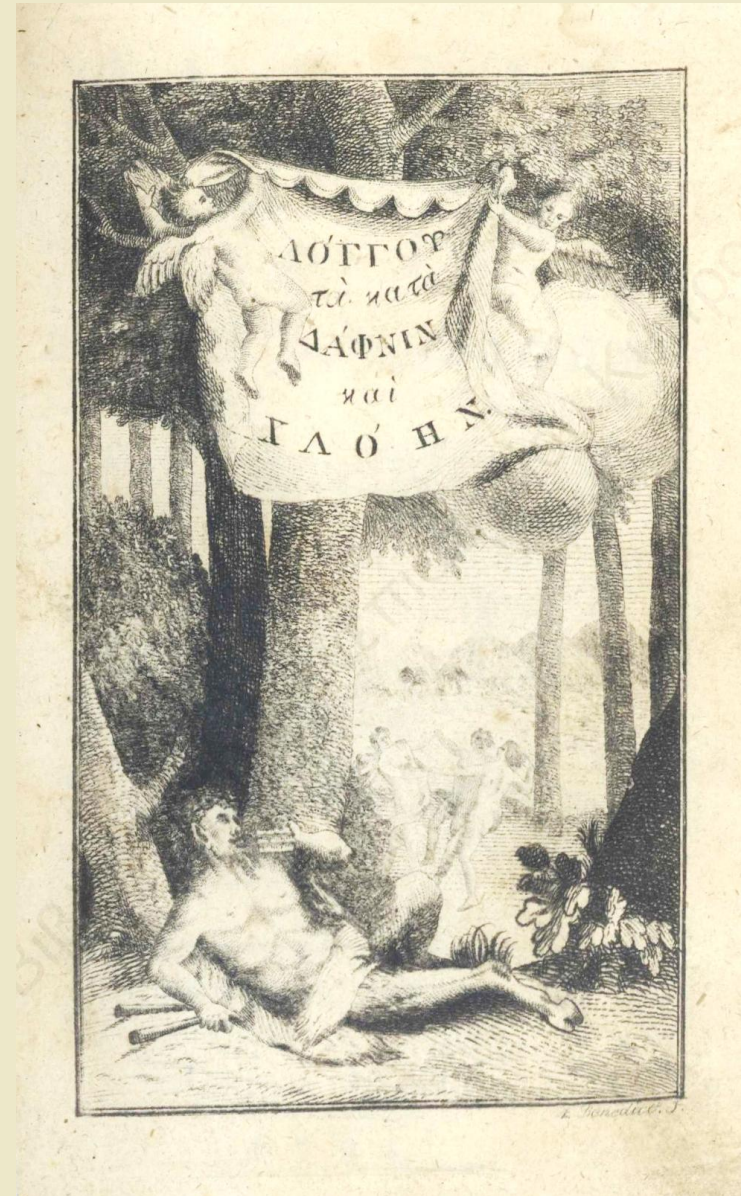
Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 467

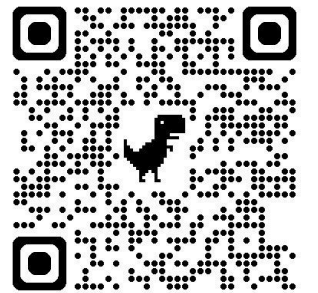
4. Λόγγου ποιμενικὰ τὰ κατὰ Δάφνιν καὶ Χλόην. Βιέννη: Γεώργιος Βεντότης, 1792.

8ο, σ. 16 χ.α.+ 131 + 7 χ.α. Βιβλιοδεσία με δέρμα στη ράχη, πανί στα καλύμματα. Στη ράχη υπάρχουν χρυσώματα.

Το έργο αποτελεί επανέκδοση των *Ποιμενικῶν* του Λόγγου (Φλωρεντία 1598). Η έκδοση, την οποία επιμελήθηκε ο Βεντότης, θεωρείται από τις πιο καλαίσθητες ελληνικές εκδόσεις που τυπώθηκαν στη Βιέννη. Πριν από τη σελίδα τίτλου υπάρχει μία χαλκογραφημένη σελίδα τίτλου. Στην αρχή κάθε λόγου υπάρχουν τέσσερις ημισέλιδες χαλκογραφημένες βινιέτες με βουκολικές και ερωτικές παραστάσεις.

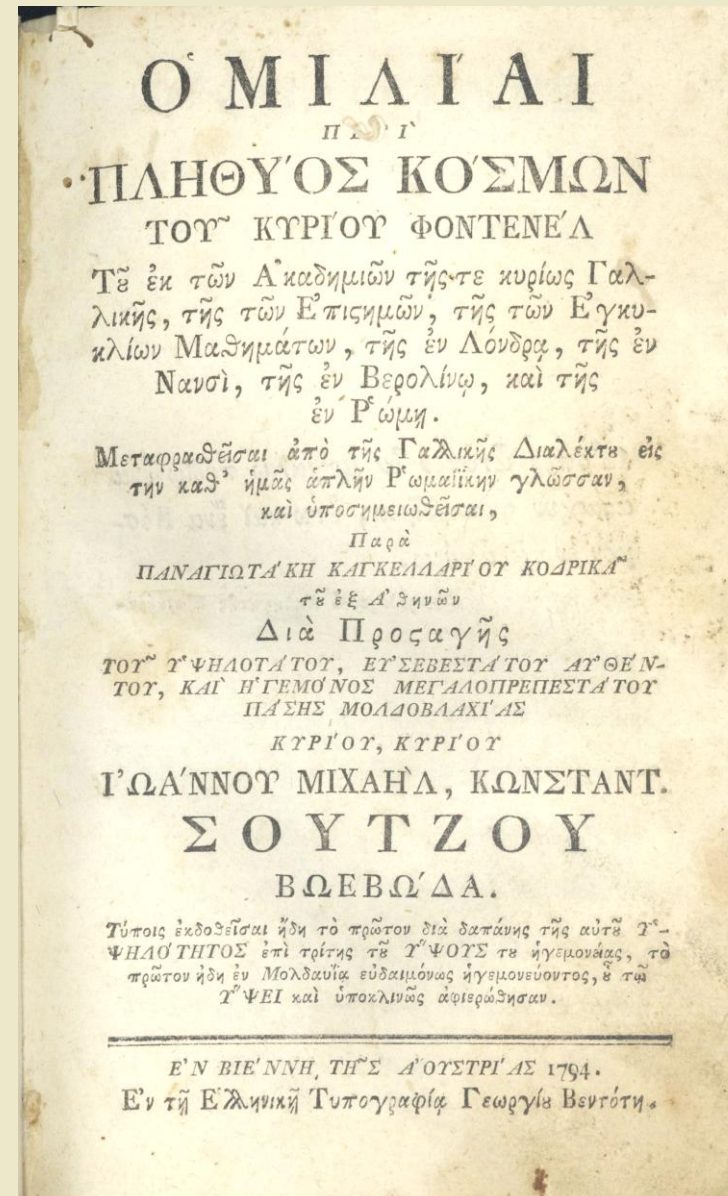
Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 474

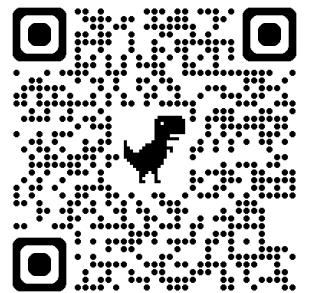
5. Ὀμιλῖαι περὶ πληθῦος κόσμων τοῦ κυρίου Φοντενέλ Τοῦ ἐκ τῶν Ἀκαδημιῶν τῆς τε κυρίως Γαλλικῆς, (...). Μεταφρασθεῖσαι ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς Διαλέκτου εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπλὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν, καὶ ὑποσημειωθεῖσαι, Παρὰ Παναγιωτάκη Καγκελλαρίου Κοδρικᾶ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, (...) Τύποις ἐκδοθεῖσαι ἤδη τὸ πρῶτον (...). Βιέννη: Γεώργιος Βεντότης, 1794.

8ο, σ. LII + 2 λ. + 483 + 1 λ. + 1 χ.α. + 1 λ. Βιβλιοδεσία με δέρμα στη ράχη, μαρμαρόκολλα στα καλύμματα. Στη ράχη υπάρχουν χρυσώματα.

Ἡ μετάφραση τοῦ ἔργου τοῦ Bernard Le Bovier de Fontenelle με τίτλο *De la Pluralité des Mondes* (Παρίσι 1686) ἀπὸ τὸν Παναγιώτη Κοδρικᾶ εἶχε ὡς στόχο τὴν ἐκλαΐκευση τῶν πρόσφατων πορισμάτων τῆς ἀστρονομίας σχετικὰ με τὸ ἠλιοκεντρικὸ σύστημα. Το ἔργο προκάλεσε τὴν ἀντίδραση τοῦ Σέργιου Μακραίου, ὁ ὁποῖος ἐξέδωσε ὡς ἀπάντηση τὸ *Τρόπαιον Ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς πανοπλίας κατὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κοπερνίκου* (βλ. [Ἀρ. Καταλόγου Λαγανά 498](#)).

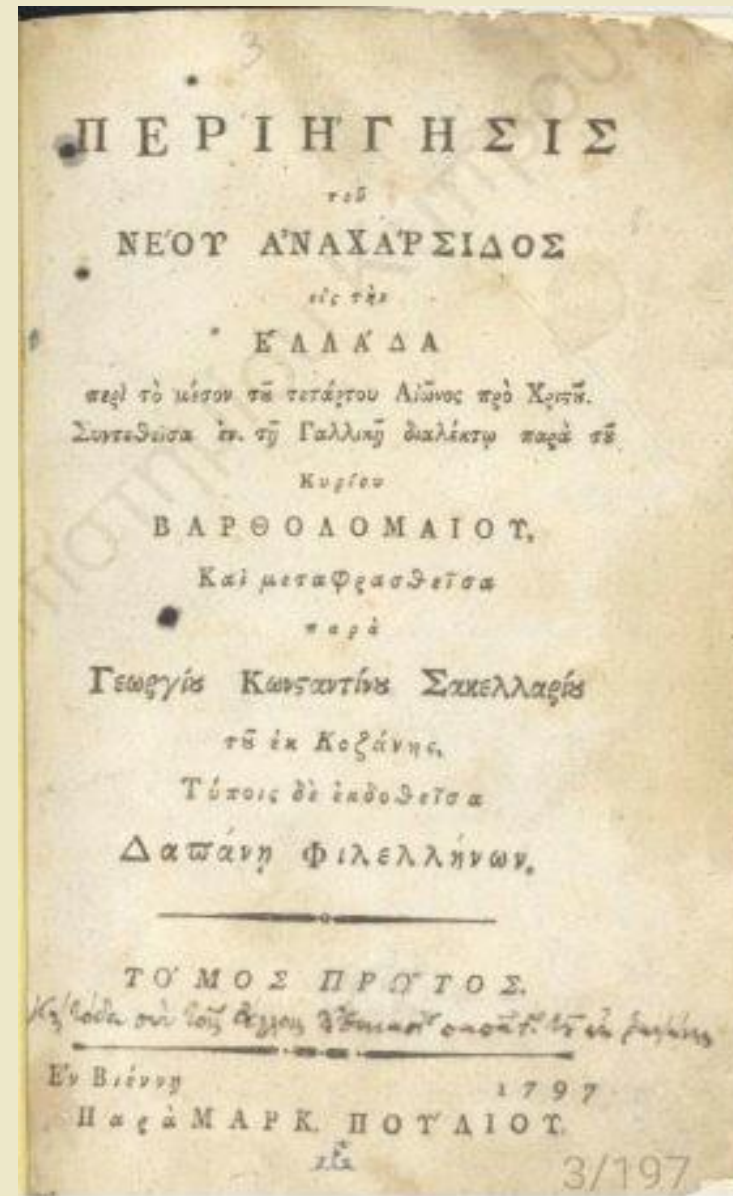
Ἀρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 483

6. *Περιήγησις τοῦ νέου Ἀναχάρσιδος εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ τὸ μέσον τοῦ τετάρτου Αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ*. Συντεθεῖσα ἐν τῇ Γαλλικῇ διαλέκτῳ παρὰ τοῦ Κυρίου Βαρθολομαίου, Καί μεταφρασθεῖσα παρὰ Γεωργίου Κωνσταντίνου Σακελλαρίου τοῦ ἐκ Κοζάνης, Τύποις δὲ ἐκδοθεῖσα Δαπάνη Φιλελλήνων. Τόμος πρῶτος. Βιέννη: Μαρκίδες Πούλιου, 1797.

8ο, σ. 16 χ.α. + 379 + 5 χ.α. Βιβλιοδεσία της εποχής με πανί στη ράχη και μαρμαρόκολλα στα καλύμματα. Στη ράχη υπάρχουν χρυσώματα. Εντοπίζεται μόλις σε άλλες 6 βιβλιοθήκες. Σε μία εξ αυτών το αντίτυπο είναι οριστικά ή προσωρινά χαμένο, επειδή η βιβλιοθήκη διαλύθηκε.

Πρόκειται για ένα έργο που αφηγείται το ταξίδι του Αναχάρσιδος στην Ελλάδα γύρω στα μέσα του 4ου αι. π.Χ. Μέσα από την περιγραφή της περιήγησής του, ο αναγνώστης έρχεται σε επαφή με τον πολιτισμό, σημαντικές προσωπικότητες, τα ήθη και τα έθιμα της αρχαίας Ελλάδας. Το βιβλίο αποτελεί μετάφραση του έργου του Jean-Jacques Barthélemy (Παρίσι 1788), το οποίο γνώρισε πολλές επανεκδόσεις και μεταφράσεις. Εκτός από τον τόμο αυτό εκδόθηκε και ο τέταρτος σε μετάφραση του Ρήγα Βελεστινλή, ενώ ο δεύτερος και τρίτος τόμος δεν τυπώθηκαν. Με το κλείσιμο του τυπογραφείου των Μαρκίδων Πούλιου κατασχέθηκαν τα περισσότερα αντίτυπα.

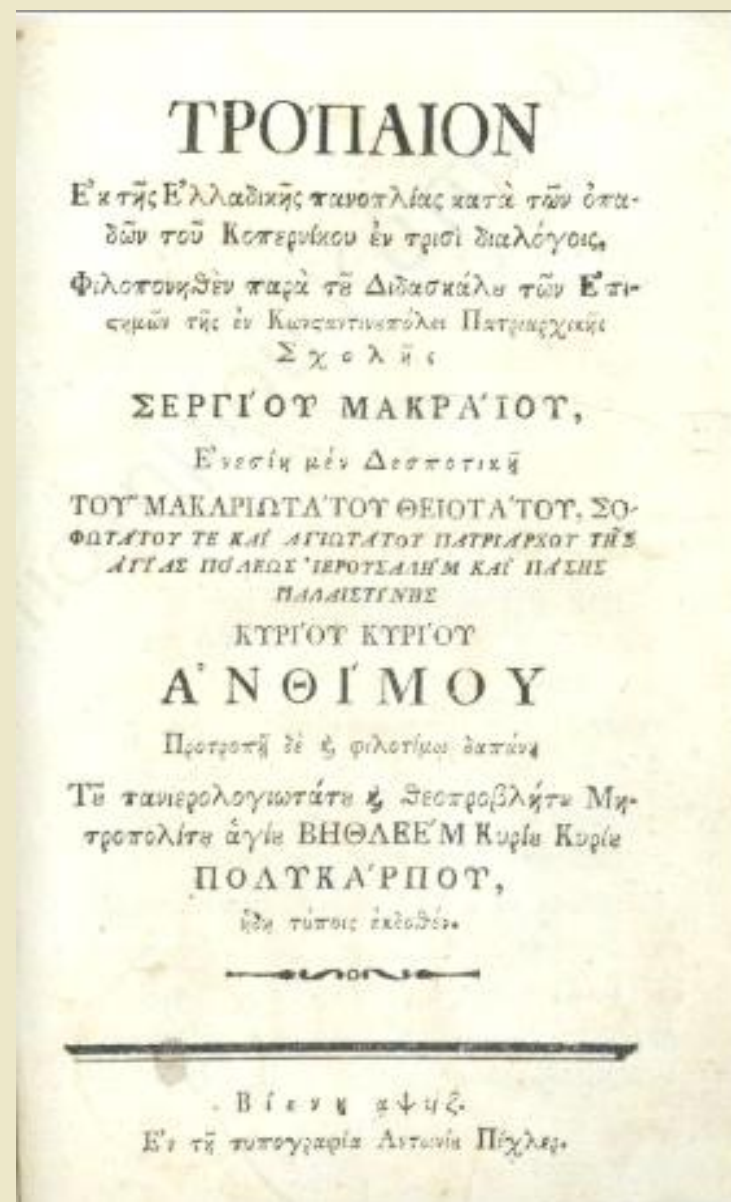
Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 497

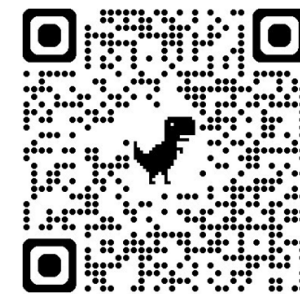
7. Τρόπαιον Ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς πανοπλίας κατὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κοπερνίκου ἐν τρισὶ διαλόγοις, Φιλοπονηθὲν παρὰ τοῦ Διδασκάλου τῶν Ἐπιστημῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆς Σχολῆς Σέργιου Μακραίου, (...), ἤδη τύποις ἐκδοθέν. Βιέννη: Anton Pichler, αψ4ζ [= 1797].

8ο, φ. 8 χ.α. + σ. 88. Βιβλιοδεσία Φαίδωνος Ψάλλη.

Εἶναι ἓνα φιλοσοφικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ ἔργο τοῦ Σέργιου Μακραίου, δασκάλου τῶν ἐπιστημῶν στὴν Πατριαρχικὴ Σχολὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Γραμμένο σε μορφή τριῶν διαλόγων, τὸ βιβλίον ἐπιχειρεῖ νὰ ἀντικρούσῃ τὶς θεωρίες τοῦ Κοπερνίκου σχετικὰ μετὰ τὸ ἠλιοκεντρικὸ σύστημα, ὑπερασπίζοντας τὶς παραδοσιακὰς γεωκεντρικὰς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς. Ἀποτελεῖ οὐσιαστικὰ ἀπάντησιν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Παναγιώτη Κοδρικὰ Ὅμιλῖαι περὶ πληθῶς κόσμων (βλ. [Αρ. Καταλόγου Λαγανά 483](#)). Θεωρεῖται χαρακτηριστικὸ δείγμα τῆς διαμάχης μεταξὺ παλαιῶν καὶ νέων ἐπιστημονικῶν ἰδεῶν ποὺ σημάδεψαν τὴ μεταβατικὴ περίοδον τῆς Ἀνατολικῆς Ἑυρώπης πρὸς τὸν Διαφωτισμὸν. Στὸ recto τοῦ χαρακτηριστικοῦ ποὺ προηγείται τῆς σελίδας τίτλου ἀναγράφεται κτητορικὸ σημεῖωμα: «Ἐκ τῶν τοῦ Ν. Φωτιάδου βιβλιοθήκης. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1850».

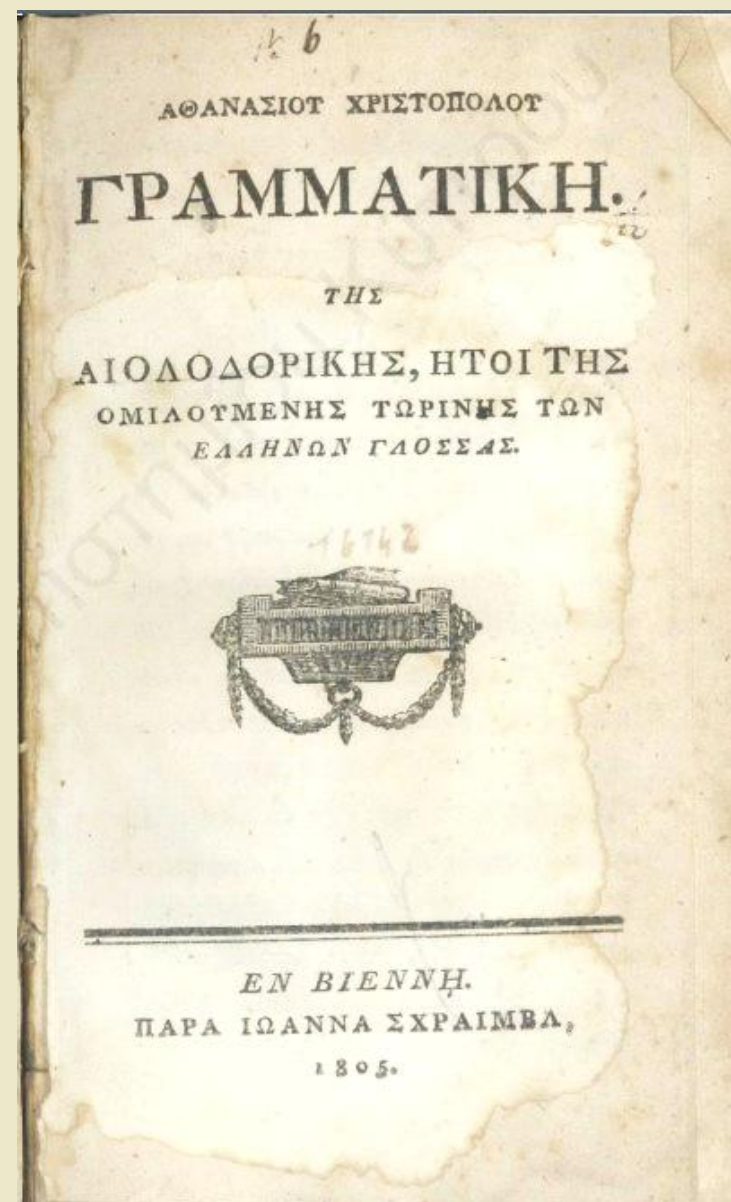
Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 498

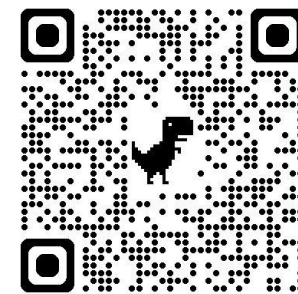
8. Ἀθανασίου Χριστοπο<ύ>λου, *Γραμματικὴ τῆς Αἰολοδορικῆς*, ἥτοι τῆς ὁμιλουμένης τωρινῆς τῶν Ἑλλήνων γλώσσας. Βιέννη: Johanna Schrämbel, 1805.

8ο, σ. 4 χ.α. + 165+ σ. 1 κ. + 84 + 2 χ.α. Χάρτινη βιβλιοδεσία της εποχής.

Ο Γρηγόριος Κωνσταντάς φαίνεται ὅτι ανέλαβε τὴν ἐπιστάσια τῆς ἐκδόσης. Ο John Jackson μετέφρασε τὴ *Γραμματικὴ τῆς Αἰολοδορικῆς* στα ἀγγλικά τὸ 1805. Τὸ δρᾶμα *Ἀχιλλεὺς* που περιλαμβάνεται στὴν ἐκδοσὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερις πράξεις καὶ ἡ ὑπόθεσή του βασίζεται στὴν μῆνιν τοῦ Ἀχιλλέα. Τὸ δρᾶμα παραστάθηκε στὸ Βουκουρέστι, τὸ Ιάσιο καὶ τὴν Οδησσό πρὶν ἀπὸ τὸ 1820. Ἡ *Γραμματικὴ τῆς Αἰολοδορικῆς* ἀναθεωρήθηκε ἀπὸ τὸν Χριστόπουλο καὶ δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὸν Νικόλαο Κορυτζά στα *Ἑλληνικὰ Ἀρχαιολογῆματα* (Ἀθήνα 1853)

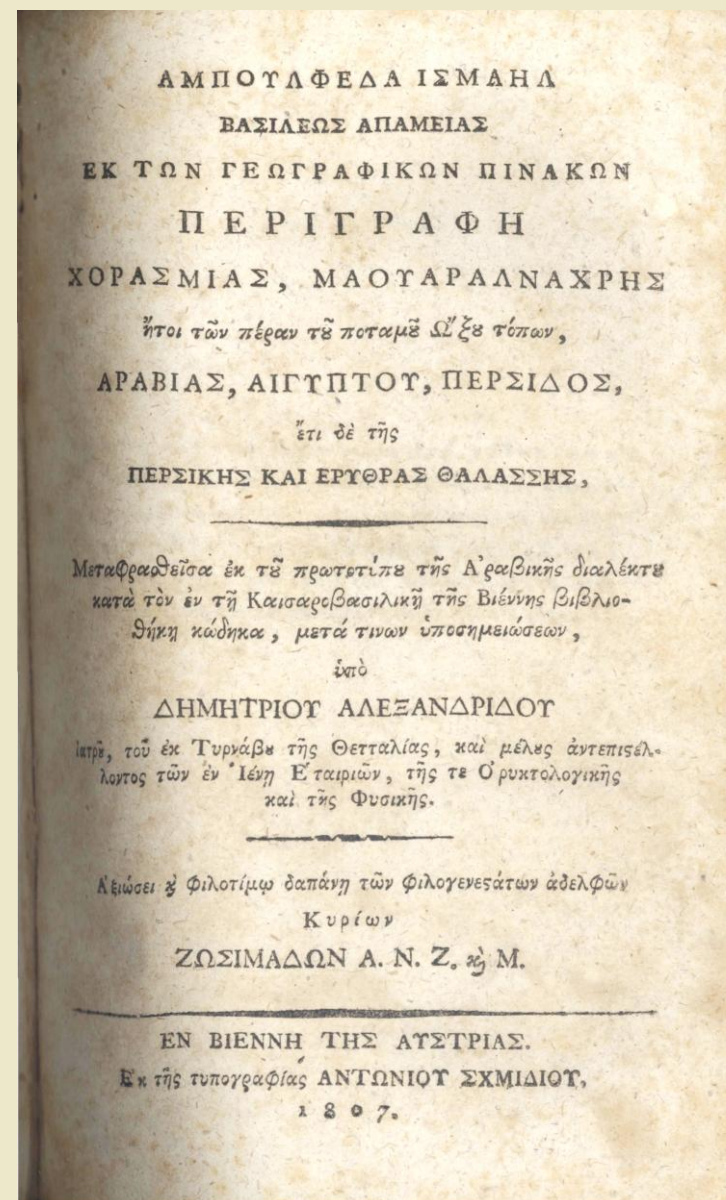
Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 539

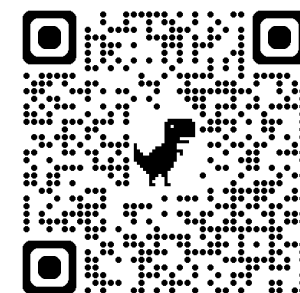
9. *Άμπουλφέδα Ίσμαήλ βασιλέως Ἀπαμείας*. Ἐκ τῶν Γεωγραφικῶν Πινάκων περιγραφῆ Χορασμίας, Μασουαραλνάχρης (...). Μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τῆς Ἀραβικῆς διαλέκτου (...), ὑπὸ Δημητρίου Ἀλεξανδρίδου, ἰατροῦ, (...). Βιέννη: Anton Schmid, 1807.

8ο, σ. 291+ 1 χ.α. Βιβλιοδεσία Φαίδωνος Ψάλλη.

Εἶναι δίγλωσση ἐκδοση μερῶν τῆς Γεωγραφίας του Abül-Fida. Ὁ Ἀλεξανδρίδης βασίστηκε σε χειρόγραφο τῆς Καισαροβασικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βιέννης καὶ τὴν ἐκδοση τῆς Οξφόρδης τῶν *Geographi Graeci Minores*. Ὁ Σταύρος Ἰωάννου, ὡς αντιπρόσωπος τῶν Ζωσιμάδων, ἀνέθεσε τὴν ἐκδοση στὸν Ἀλεξανδρίδη. Τὸ βιβλίον ἐστὶν ἐκδοθέν ἐν τῇ Συλλογῇ Λαγανά εἰς τὸν δεῦτερον τόμον τοῦ ἀνώνυμου ἔργου τοῦ Στέφανου Οἰκονόμου *Συλλογῆς τῶν ἐν ἐπιτομῇ τοῖς πάλαι Γεωγραφηθέντων* (Βιέννη 1808) καὶ τοῦ *Δύο Πίνακες Γεωγραφικοί* (Βιέννη 1807).

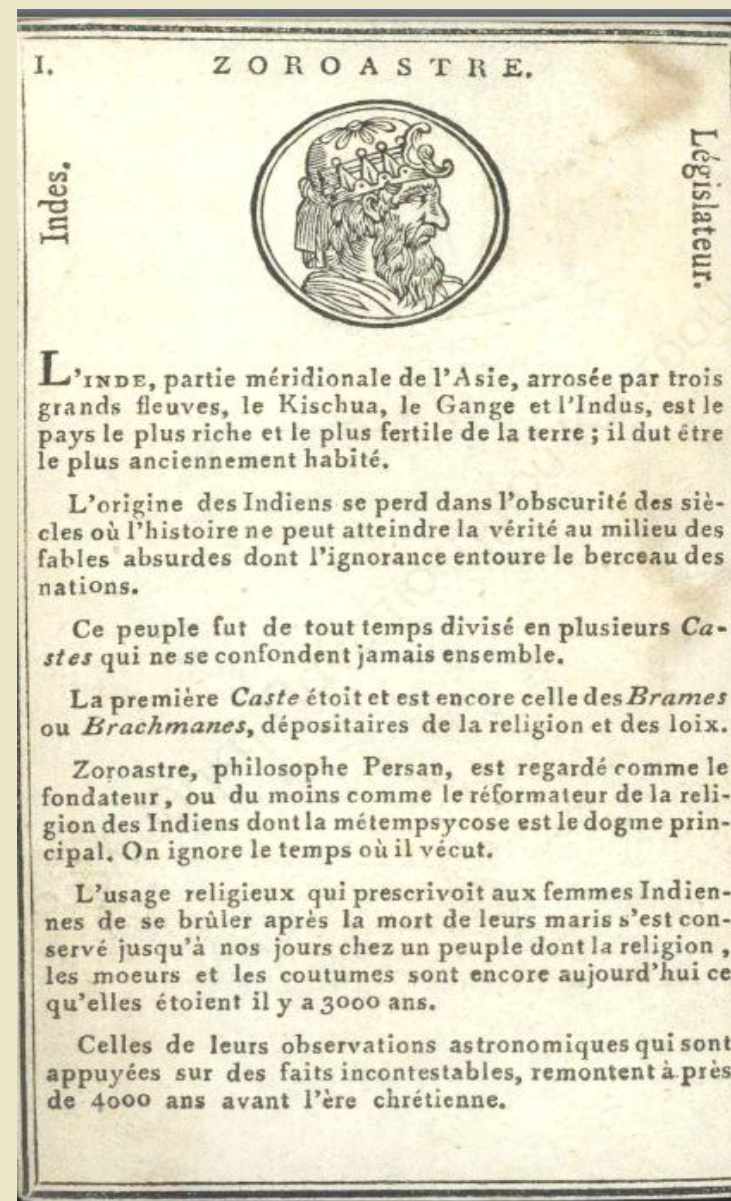

Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 559

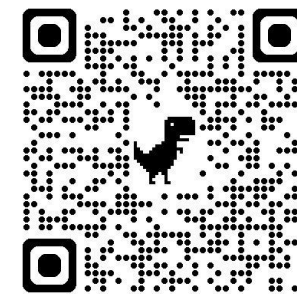

10. Δεσμίδα με 51 κάρτες (παιγνιόχαρτα), αριθμημένες (I-LI), με τις εικόνες 51 ιστορικών προσώπων σε μετάλλιο.

Έκδοση του Αλέξανδρου Βασιλείου (Βιέννη 1807), πιθανότατα από το τυπογραφείο του Γεώργιου Βεντότη. Κάθε κάρτα έχει σύντομη βιογραφία για 51 ιστορικά πρόσωπα στα γαλλικά. Οι κάρτες βρίσκονται μέσα σε δερμάτινη θήκη της εποχής. Συμπληρώθηκε με την έκδοση του *Ιστορικοῦ Χαρτοπαιγνίου* (Βιέννη 1808), στο οποίο βρίσκονται οι κανόνες του παιχνιδιού και τα τραπουλόχαρτα εντός του βιβλίου. Είναι εξαιρετικά σπάνιες. Εντοπίζονται μόνο στη Συλλογή Λαγανά και στη Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων.

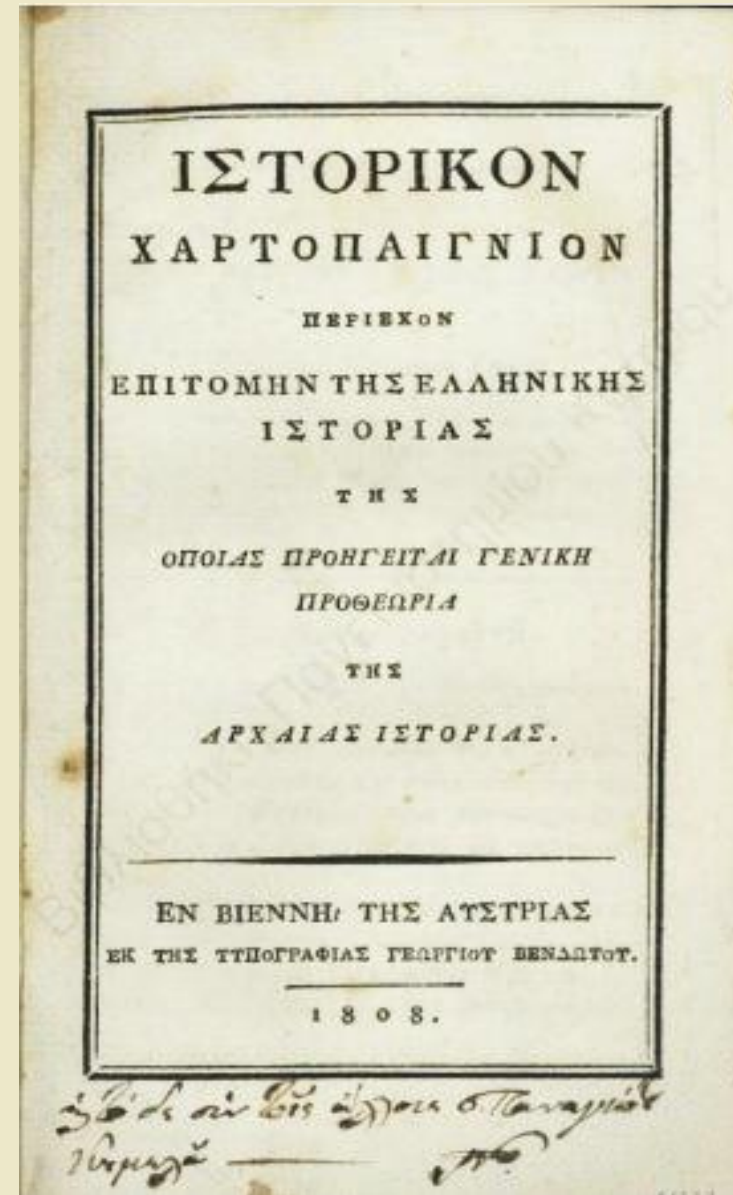
Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 561

11. *Ἱστορικὸν Χαρτοπαίγνιον* περιέχον ἐπιτομὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας τῆς ὁποίας προηγεῖται γενικὴ προθεωρία τῆς ἀρχαίας ἱστορίας. Βιέννη: Γεώργιος Βεντότης, 1808.

80 μικρό, σ. 212. Βιβλιοδεσία της εποχής με μαρμαρόκολλα στα καλύμματα και δέρμα στη ράχη. Εντοπίζονται χρυσώματα στη ράχη.

Μεταφραστής είναι ο Αλέξανδρος Βασιλείου. Στο βιβλίο περιέχονται 51 σύντομες ιστορικές βιογραφίες στην ελληνική, ιταλική, γαλλική και γερμανική γλώσσα. Φέρει αρίθμηση Α-ΝΑ για τις ελληνικές και Ι-ΛΙ για τις ξενόγλωσσες. Προτάσσεται πριν από κάθε βιογραφία η εικόνα του βιογραφουμένου σε μετάλλιο. Ο Αλέξανδρος Βασιλείου στα κείμενα της γαλλικής έκδοσης, από την οποία μεταφράζει, πρόσθεσε τον βίο του Πύρρου, του Δίωνος και του Τιμολέοντα. Ο Αδαμάντιος Κοραής και ο Κωνσταντίνος Κούμας είχαν συμβουλευσει τον Αλέξανδρο Βασιλείου για θέματα της έκδοσης. Το *Ἱστορικὸν Χαρτοπαίγνιον* αξιοποιήθηκε για διδακτικούς σκοπούς στο Φιλολογικό Γυμνάσιο της Σμύρνης. Στη σελίδα τίτλου εντοπίζεται κτητορικό σημείωμα: «καὶ τότε σὺν τοῖς ἄλλοις Παναγιώτου Κουμελᾶ».

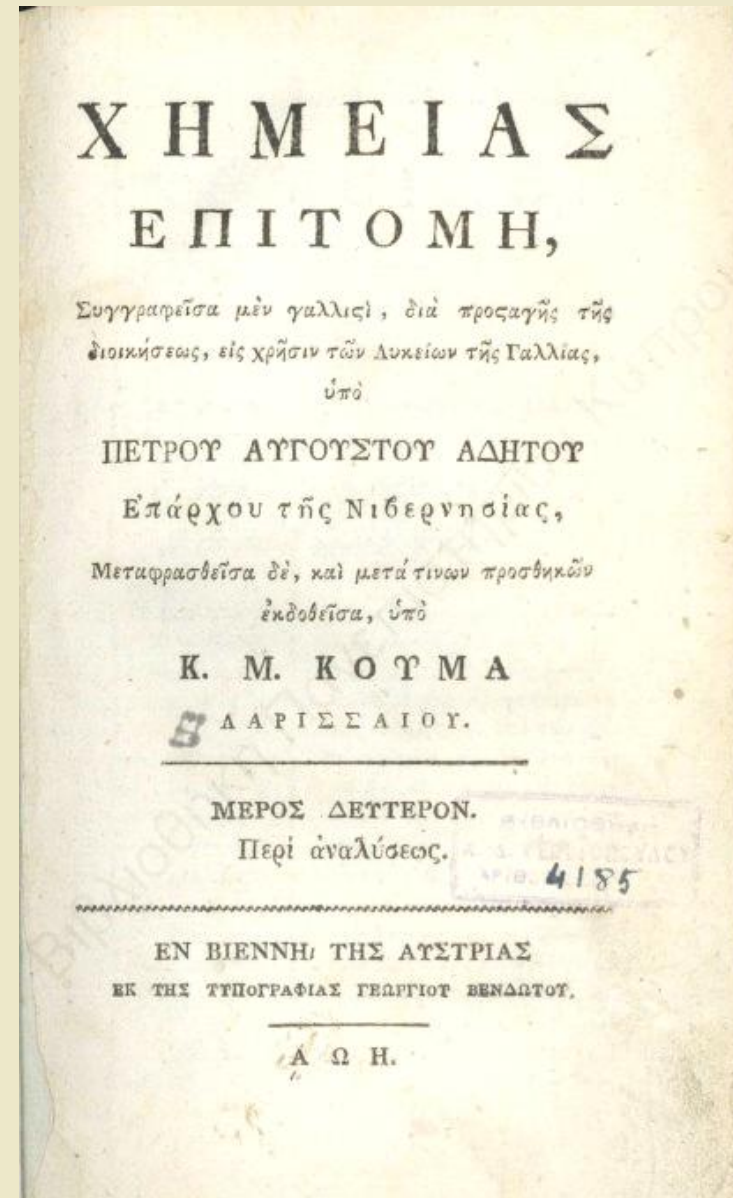
Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 572

12. *Χημείας έπιτομή*, Συγγραφεΐσα μὲν γαλλιστί, (...) ὑπὸ Πέτρου Αὐγούστου Ἀδήτου (...), Μεταφρασθεΐσα δέ, καὶ μετὰ τινων προσθηκῶν ἐκδοθεΐσα, ὑπὸ Κ. Μ. Κούμα Λαρισσαίου. Μέρος δεύτερον. Περὶ ἀναλύσεως. Βιέννη: Γεώργιος Βεντότης, ΑΩΗ [= 1808].

8ο, φ. 1 + σ. 281 + 1 λ. Δερμάτινη βιβλιοδεσία της εποχής με χρυσώματα στη ράχη.

Στο τέλος του βιβλίου υπάρχει ένας πτυσσόμενος πίνακας με ὄργανα της χημείας. Αποτελεῖ μετάφραση με προσθήκες του βιβλίου του Pierre-Auguste Adet *Leçon élémentaires de Chimie à l'usage des élèves* (Παρίσι 1804). Σύμφωνα με τον Σοφοκλή Οικονόμο, η μετάφραση ἔγινε ἀπὸ τον Στέφανο Οικονόμο, ο οποίος τη χάρισε στον Κωνσταντίνο Κούμα. Οι 260 συνδρομητές του βιβλίου προεγγράφηκαν για 684 αντίτυπα.

Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 573

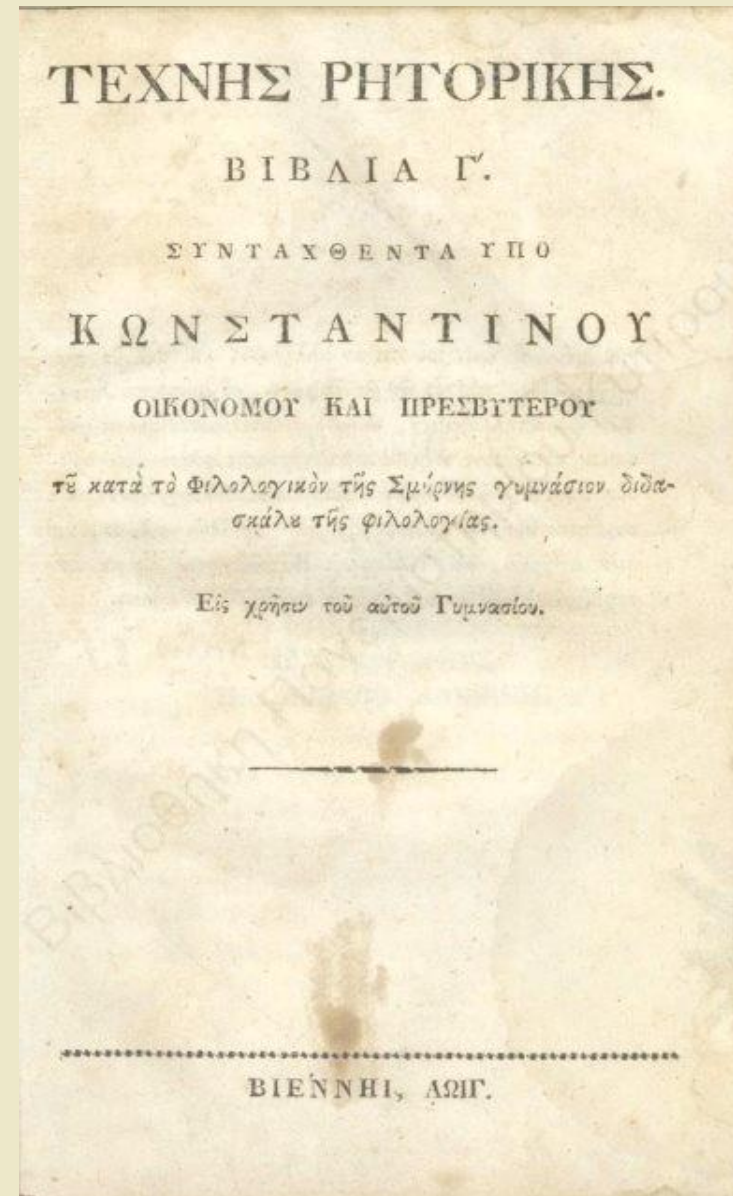
13. Τέχνης Ῥητορικῆς. Βιβλία Γ΄.

Συνταθέντα ὑπὸ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου καὶ Πρεσβυτέρου τοῦ κατὰ τὸ Φιλολογικὸν τῆς Σμύρνης Γυμνάσιον διδασκάλου τῆς φιλολογίας.

Εἰς χρῆσιν τοῦ αὐτοῦ Γυμνασίου. Βιέννη: χ.ε., ΑΩΙΓ [=1813].

8ο, σ. λδ΄ + 258 + 2 χ.α. Βιβλιοδεσία τῆς ἐποχῆς με μαρμαρόκολλα στα καλύμματα καὶ δέρμα στη ράχη καὶ στις γωνίες. Στη ράχη υπάρχουν χρυσώματα.

Το βιβλίο ἐγίνε με φροντίδα του Αλέξανδρου Βασιλείου. Χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τον Κωνσταντῖνο Οἰκονόμο γιὰ το μάθημα τῆς Ῥητορικῆς στο Φιλολογικὸ Γυμνάσιο Σμύρνης.

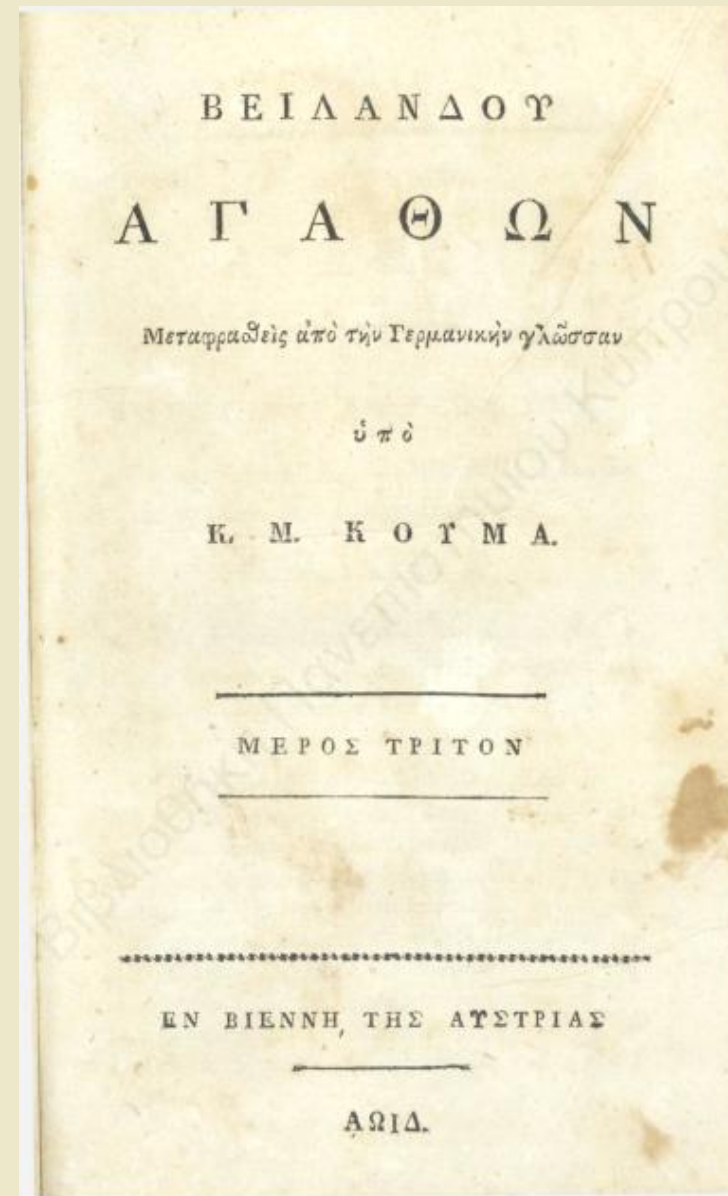
Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 603

14. *Βειλάνδου Αγάθων*. Μεταφρασθείς από την Γερμανικὴν γλῶσσαν ὑπὸ Κ. Μ. Κούμα. Μέρος πρῶτον - τρίτον. Βιέννη: χ.ε., ΑΩΙΔ [=1814].

Τόμ. Α΄: 8ο, σ. ξς + 248 + 4 χ.α. Τόμ. Β΄: 8ο, φ. 1 + σ. 330. Τόμ. Γ΄: 8ο, σ. 305 + 18 χ.α. + 1 λ. Βιβλιοδεσία Φαίδωνος Ψάλλη και για τους τρεις τόμους.

Αποτελεί μετάφραση του έργου του Christoph Martin Wieland *Geschichte des Agathon* (τόμ. Α΄: 1766, τόμ. Β΄: 1767). Θεωρείται το πρώτο μεγάλο μυθιστόρημα ενηλικίωσης της γερμανικής λογοτεχνίας. Η ιστορία διαδραματίζεται στην Αρχαία Ελλάδα του 5^{ου}-4^{ου} αι. π.Χ. Σε αυτήν περιγράφεται η ζωή και οι περιπέτειες του νεαρού Αγάθωνα, ο οποίος, όντας εξόριστος από την πατρίδα του Αθήνα, επιθυμεί να διατηρήσει την αρετή του κάτω από αντίξοες συνθήκες. Ασχολείται με την πολιτική, συζητά με φιλοσόφους, γνωρίζει την πλατωνική αγάπη και τον αισθησιακό έρωτα.

Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά:
607.1-3

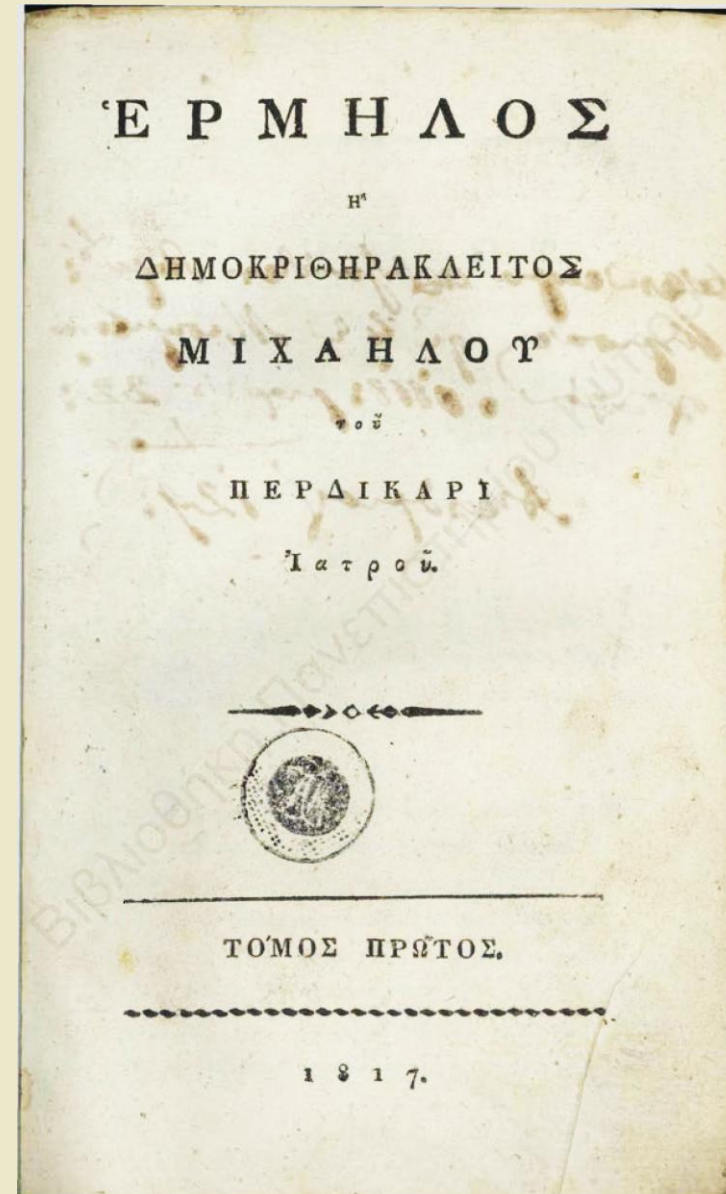

15. *Έρμηλος* ἢ Δημοκριθράκλειτος Μιχαήλου τοῦ Περδικάρη ἰατροῦ.

Τόμος πρῶτος. [Βιέννη]: χ.ε., 1817.

8ο, σ. 461 + 1λ. Βιβλιοδεσία της εποχής με δέρμα στις γωνίες και στη ράχη. Μαρμαρόκολλα στα καλύμματα. Χρυσώματα στη ράχη.

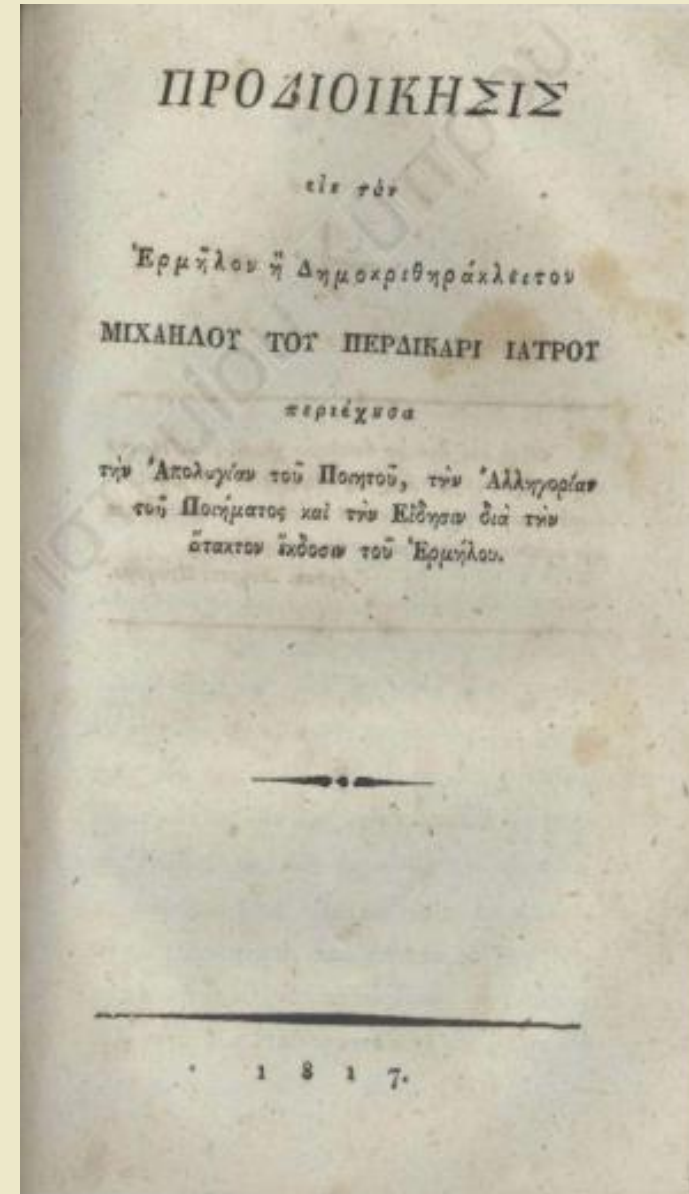
Έμμετρη σάτιρα, η οποία απαρτίζεται από είκοσι ωδές κατανεμημένες σε τρία κεφάλαια. Στηλιτεύει την κοινωνία της εποχής, την άρχουσα τάξη των Φαναριωτών, τους ηγεμόνες της Βλαχίας, τους ανάξιους αρχιερείς, τους αχρείους μοναχούς, τους ανήθικους γιατρούς και τους σχολαστικούς δασκάλους, ενώ επαινεί τις άξιες εξαιρέσεις. Επιθυμία του Περδικάρη ήταν να κυκλοφορήσει τον *Έρμηλο* σε τρεις τόμους, ωστόσο κυκλοφόρησε μόνο ο πρώτος. Το βιβλίο τυπώθηκε στη Βιέννη με επιστασία του Άνθιμου Γαζή και χρηματική αρωγή των κοζανιτών εμπόρων αδελφών Αγορά. Λόγω του αντικληρικού περιεχομένου του βιβλίου, η αυστριακή λογοκρισία επέτρεψε μετά από θετική εισήγηση του λογοκριτή Bartholomäus Koritar την κυκλοφορία του πρώτου τόμου, με τον όρο να μην αναγράφεται ο τόπος έκδοσης και το τυπογραφείο. Το έργο γνώρισε σημαντική χειρόγραφη διάδοση.

Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 648

Στο αντίτυπο του βιβλίου της Συλλογής Λαγανά ο Έρμηλος είναι συσταχωμένος με την Προδιοίκησιν εἰς τὸν Έρμηλον. Στο verso της σελίδας τίτλου διαβάζουμε: «Ἀφιέρωμα Ἀλεξάνδρου Δημητρίου Κουμπάρη, εἰς τὸ ἐν Μεσημβρίαν σχολεῖον. 1818: μαρτίου 22: Ἀριθμὸς 129». Ο Αλέξανδρος Κουμπάρης, πλούσιος ἔμπορος και μέλος της Φιλικῆς Εταιρείας, που ζούσε τότε στην Οδησό, εντοπίζεται ανάμεσα στους συνδρομητές, παραγγέλλοντας πέντε σώματα του βιβλίου. Το συγκεκριμένο αντίτυπο φαίνεται ὅτι δωρίστηκε στη βιβλιοθήκη του σχολεῖου της Μεσημβρίας, της ιδιαίτερης πατρίδας του.

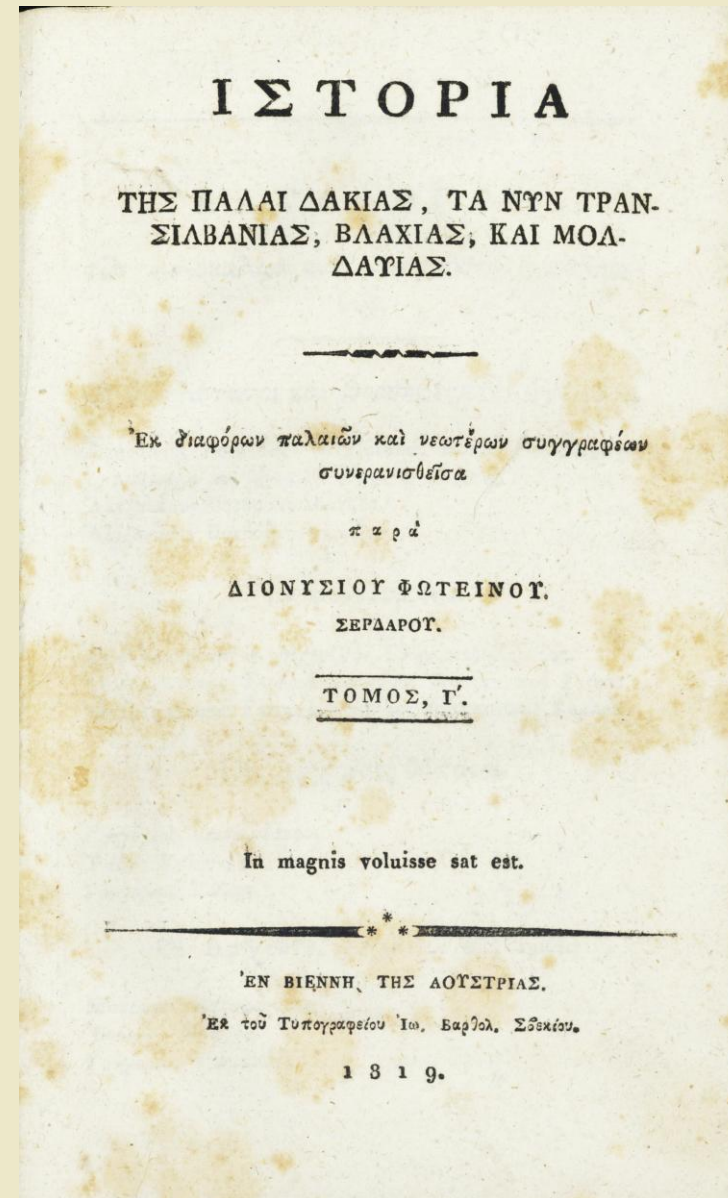
Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 648

16. *Ίστορία τῆς πάλαι Δακίας, τὰ νῦν Τρανσυλβανίας, Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας.* Ἐκ διαφόρων παλαιῶν καὶ νεωτέρων συγγραφέων συνεργανισθεῖσα παρὰ Διονυσίου Φωτεινοῦ. Τόμοι Α΄-Γ΄. Βιέννη: Johann Bartholomäus Zweck, 1818-1819.

Τόμ. Α΄: 8 ο, φ. 1 + σ, 320 + 1 χ.α. + 1λ + 1 πίν. Τόμ. Β΄: 8ο, φ. 1 + σ. 568 + 6 χ.α. + 1. πίν. Τόμ. Γ΄: 8 ο, σ. 15 χ.α. + 1 λ. + 588 + λζ΄ + 1 χ.α. + 1 πίν. Βιβλιοδεσία της εποχής.

Θεωρεῖται σημαντικὴ ἐκδοση τῆς ιστορίας των Παραδουνάβιων Ἡγεμονιῶν. Σε αὐτὴν ὁ Διονύσιος Φωτεινός ενσωμάτωσε τμήματα τῆς ἀνέκδοτης μέχρι τότε *Ίστορίας τῆς Δανίας* τοῦ Θεόδωρου Φωτεινοῦ. Για τὴν ἐκδοση συμβουλευθῆκε τὴν ἐλληνικὴ ἐκδοση τῆς *Περιγραφῆς τῆς Βλαχίας* (Βουκουρέστι 1789) τοῦ Friedrich Wilhelm von Bauer καὶ τὴν *Ίστορίαν τῆς Βλαχίας* των ἀδελφῶν Τουνουσλή (Βιέννη 1806). Καὶ οἱ τρεῖς τόμοι κυκλοφόρησαν σε 1.000 ἀντίτυπα.

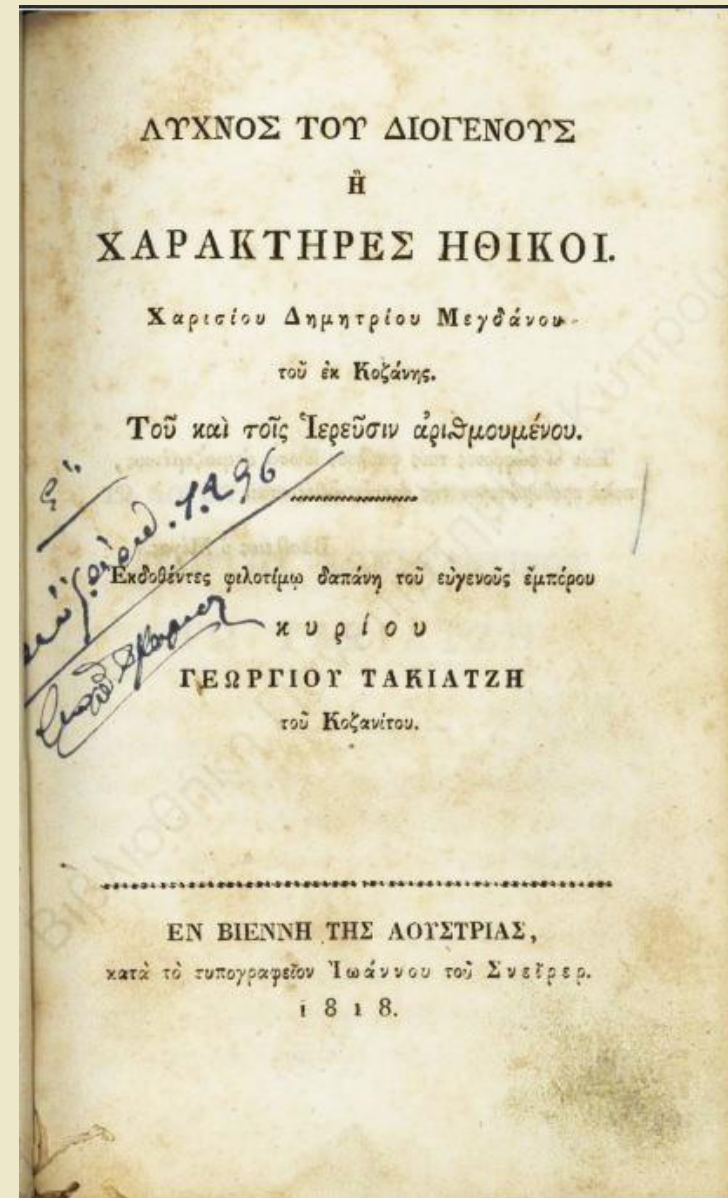
Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά:
654.1-3

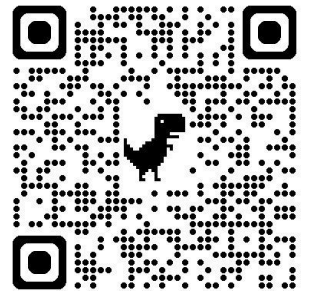
17. *Λύχνος τοῦ Διογένους ἢ χαρακτηῆρες ἠθικοί*. Χαρισίου Δημητρίου Μεγδάνου τοῦ ἐκ Κοζάνης. (...). Βιέννη: Johann Schnierer, 1818.

8ο, σ. 18 χ.α. + 276 + 1 πίν. Βιβλιοδεσία Φαίδωνος Ψάλλη.

Αποτελείται από 50 κεφάλαια, στα οποία παρουσιάζονται διάφορες αρνητικές ανθρώπινες συμπεριφορές. Την επιστασία της έκδοσης ανέλαβαν οι αδελφοί Καπετανάκη, οι οποίοι ανέλαβαν επίσης και την ευθύνη πώλησής της. Ο Κυριάκος Δαρζηλοβίτης το 1850 με προκήρυξή του ανήγγειλε την πρόθεσή του να επανεκδώσει το έργο. Δεν γνωρίζουμε αν προχώρησε η επανέκδοση.

Αρ.
Καταλόγου
Λαγανά: 657

Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου
Λευκωσία, 2025